
Smrtící byznys

Vedle vchodu stála cedule s omšelým nápisem SAINT ANNE CLINIC. Vešla do areálu a skrze zamřížovaná okna zahlédla velkou místnost s bílými zdmi a postelemi, které sdílelo víc lidí najednou. S hrůzou si všimla, že někteří pacienti leží na dekách na zemi. Nad lůžky visely moskytiéry a rozbitými okenními tabulkami létaly dovnitř otravné mouchy. Na dvorku před klinikou bylo živo. Ve stínu mangovníku na sluncem spálené trávě sedělo několik žen, které vařily, další praly použité obvazy v lavorech a hlasitě u toho štěbetaly. Z četných ohňů stoupaly k nebi pruhy dýmu.

Ellen neměla vůbec tušení, co jsou ty ženy zač. Znovu si překontrolovala dopis od nadace Doctors and Nurses in Africa, aby se ujistila, že si nespolela místo. Bohužel to souhlasilo. Nejráději by hned utekla. Zhluboka se nadechla, a když už se chystala vkročit dovnitř, s hlasitým kvílením u ní zabrzdila *boda-boda*, motorka s rodiči a bezvládným dětským tělíčkem. Vysoký muž seskočil a pomohl ženě v modrých šatech, která k sobě tiskla dítě v bezvědomí. Muž ho vzal do náruče a Ellen si všimla, že je hrůzou bez sebe.

„Co se stalo?“ vyhrkla a snažila se nedat najevo, jak ji pohled na dítě zaskočil.

„Vypil koncentrát na postřík dobytka,“ odpověděl muž zoufale.

Hubená žena přikyvovala a cupitala za nimi.

„Kdy?“ vyptávala se Ellen, zatímco spěchali dlouhou temnou chodbou. Vůbec netušila, kam jde, ale intuitivně předpokládala, že nebude až tak těžké najít ambulanci.

„Asi tak před dvanácti hodinami,“ řekl tichounce.

„Před dvanácti hodinami?“ vyjekla. „Proč jste ho přivezli až teď?“

„Nejdřív si Charlie stěžoval na bolesti hlavy, trochu zvracel a potil se, tak jsme mysleli, že dostal ‚jen‘ malárii. Jenže najednou se přestal úplně hýbat. A pak jsme u něj našli ten postřík,“ zamumlal provinile a hlava mu klesla na hrud’.

„Kolik je Charliemu let?“

„Šest.“

Ellen odkudsi zaslechla tenký vrnivý pláč a po chvíli se před ní objevila vy-
dýchaná čekárna přeplněná lidmi. Seděli na vratkých dřevěných židlích, na
zemi a postávali v koutech. Kašlali, sykali bolestí nebo vzlykali.

Konečně spatřila dveře s nápisem AMBULANCE. Krátce zaklepala, chytla
za kliku, a aniž by čekala na odpověď, vtrhla dovnitř. Ambulance se zažlout-
lými zdmi páchla levnou dezinfekcí.

Ellen šokovaně vydechla.

Přiskočila k ní žena v modrobílém stejnokroji.

Než Ellen přeběhla očima cedulku na jejím oblečení – Cynthia Buturo –
zdravotní sestra, žena vychrlila:

„Vezměte ho na ošetřovnu, doktor tam teď, myslím, je. Stejná chodba
o dvoje dveře dál.“

Ellen poslechla a vletěla na ošetřovnu.

Za stolem seděl *mzungu*, běloch v brýlích s výraznými lícními kostmi a do
obličeje mu nedbale padaly prstýnky světle hnědých kudrnatých vlasů. Ruč-
ně zapisoval do karty poznámky k předchozímu pacientovi. Vzhlédl od pa-
pírů a nadechl se:

„Co...“

Ellen ho nenechala domluvit a překotně spustila:

„Šestiletý chlapec vypil před dvanácti hodinami postřík s velmi toxic-
kými organofosfáty. Doma ho bolela hlava a zvracel. Je apatický a na nic
nereaguje.“

Lékař sraštil široké obočí. „Před dvanácti hodinami?“ Vyskočil ze židle,
ukázal na vyšetřovací lehátko a křikl:

„Položte ho tady.“

Vyhrnul mu triko a poslechl si stetoskopem srdce. Pak jeho pohled ulpěl
na Ellen.

„Vy budete patrně ta nová zdravotní sestra, vidíte?“

Přikývla. „Přesně tak.“

„Pojďte, rovnou mi pomůžete. Zaveďte mu do žíly kanylu,“ požádal ji, zatímco připravoval atropin.

Ellen se rychle zorientovala v novém prostředí a splnila lékařův příkaz.

Vtom se chlapcovo tělo vzepjalo v prudké křeči.

„Rychle, přidržte ho, ať se nehýbe,“ houkl doktor na otce dítěte a píchl Charliemu injekci.

Ellen nespouštěla z chlapce oči. Jeho hrudník se zlehka pohyboval nahoru a dolů. Najednou znehybněl.

„Nedýchá! Zástava!“ křikla Ellen.

„Nééé,“ vrhla se k Charliemu matka a začala s ním třást.

Lékař nezaváhal ani vteřinu, odstrčil ji, přiložil chlapci zkřížené dlaně na hrudník. Dvakrát mu vdechl vzduch do úst a začal stlačovat srdce.

Hubená žena se zhroutila do náruče svému manželovi.

Po třiceti stlačeních přiložila Ellen prst chlapci na krk a změřila tep.

Nic.

Lékař znovu dvakrát vdechl chlapci do úst a pokračoval s masáží srdce. Mračil se a ze světle zelených očí mu přes brýle s tenkým sklem vyzařovala soustředěnost.

„Tak se konečně chytň. Nevzdávej to, chlapíku!“

Kontrola tepu.

Nic.

Další dva nádechy.

Třicet stlačení srdce.

Ellen cítila, jak jí po zádech stéká pot a neodvažovala se ani nadechnout. Ruce se jí začínaly mírně chvět. Na tohle nebyla zvyklá.

Dva nádechy.

Kontrola tepu.

Nic.

Třicet stlačení srdce.

Ellen doktorovi jemně stiskla rameno a se zvlhlýma očima zašeptala: „Zdá se, že je mrtvý.“

„Není a nebude,“ sykl zadýchaně lékař a dál zběsile pokračoval v masáži srdce.

„Pane doktore,“ připomněla se znovu Ellen.

Na okamžik stiskl rty a v hrudi se mu zvedla vlna zlosti.

„Zvládnou to. Nenechám tak malýho kluka umřít. Tenhle týden už by byl druhej, a to prostě nejde.“

Vtom se ozvalo zachrčení a doktorovi přejel po tváři výraz úlevy. „Máme ho zpátky. Co jsem vám říkal?“ otočil se vítězoslavně k Ellen.

„Omlouvám se, pane doktore, a jsem moc ráda, že jsem neměla pravdu,“ řekla a zhluboka si oddechla.

„Bude v pořádku?“ zeptal se starostlivě pan Obey, když pomáhal přesunout syna na kolečkové křeslo.

„Prvních dvacet čtyři hodin bude kritických. Pokud přežije, tak už to zvládne. Nedokážu vám říct, jestli z toho vyvázne bez poškození mozku. Víc pro něj teď nemůžu udělat,“ odpověděl tiše lékař. Vysvětlil Ellen, kde je dětské oddělení, a požádal ji, aby tam chlapce odvezla a vrátila se na ošetřovnu.

„Vítejte na naší klinice, paní Hradecká,“ zavolal za ní ještě, než zavřela dveře ambulance.

UVĚDOMILA SI, že se právě zřejmě seznámila s doktorem Michaelem Lewi-sem. Projela přeplněnou čekárnou a vydala se do útrob kliniky. Ve vzduchu cítila směsici plísňe, dezinfekce, krve a smrti. Vůbec netušila, jestli to tady po celý dlouhý rok zvládne. Ačkoliv tu prožila teprve hodinu, měla pocit, jako by během ní zestárla o několik let. Vyjela ven a pod zastřešenou verandou se chvíli nadechovala čerstvého vzduchu. *Kdybych kouřila, tak teď je přesně ta chvíle, že bych si jednu cigaretu zapálila*, pomyslela si.

Otevřela další dveře a vjela do prostorné místnosti s plesnivými zdmi a rohy pokrytými pavučinami.

„Madam, vy jste...?“ ozvalo se jí náhle za zády.

Otočila se, zaklonila hlavu a uviděla vysokou čokoládovou dívku v modrobílém stejnokroji. V ruce držela oranžové desky a rovné černé vlasy sestříhané do mikáda měla sponkami připevněné za ušima. Vpadla do místnosti, jako kdyby vstupovala na jeviště.

„Ellen Hradecká.“

Zdravotní sestra se vševědoucně usmála a živě u toho gestikulovala. „Aha, vy jste ta nová.“

Ellen přikývla.

„Jmenuju se Maureen. Už vám to tady někdo ukázal?“

Zavrtěla hlavou.

Maureen do ní zabodla obrovské hnědé oči a spustila: „To neva, od toho jsem tu já. Koho sem vezete?“

Je k nezastavení, prolétlo Ellen hlavou, a než stačila cokoliv říct, Maureen už zase jela pusa.

„Snad se klučina brzo probere. Je to neštěstí dívat se na takové děcko. Jenže tady se to bohužel stává často. Zaparkujte ho tamhle k oknu a pojdte se mnou.“

Ellen překvapeně povytáhla světlé obočí.

„Neměl by zůstat na jipce?“

„Na to nejsou peníze. Nejbližší jipka je v Kampale,“ uvedla ji Maureen do obrazu.

„Aha,“ zalapala po dechu.

„Vítejte v Ugandě,“ zaštěbetala Maureen. „Nebojte, zvyknete si. Klučina bude mít buď kliku, nebo smolíka. Doktor udělal, co mohl, a zbytek je na Bohu.“ To už se hrnula chodbou a bylo jí všude plno. Jejích sto devadesát centimetrů se nedalo přehlédnout.

Ellen musela natáhnout kroky, aby jí stačila. Maureen ji zavedla zpátky do první budovy, do úzkého kumbálu bez oken a z první plechové skříňky vytáhla úhledně srovnané oblečení.

„Oblékněte si uniformu, ať jste k poznání. Určitě vám padne, Lucy měla stejnou postavu jako vy.“ Při vyslovení jména Lucy nápadně ztišila hlas.

„Kdo je Lucy?“ zajímala se Ellen.

„Psst,“ dala si Maureen prst před ústa. „O ní tady nemluvíme, stejně tak jako o doktoru Ogotovi, kterému občas vypomáhala na ošetřovně. Povídá se, že mají na svědomí několik dětských životů.“

Ze způsobu, jakým vyslovila Lucyino a Ogotovo jméno, jí přeběhl mráz po zádech. Raději se dál nevyptávala, ale myslet na to nepřestala.

„Můžu vám udělat kávu?“ změnila téma.

Zavrtěla hlavou. „Děkuju, ale já kafe nepiju.“

„Vážně ne? Ale bez ní to tady nevydržíte,“ ušklíbla se Maureen. Nalila vodu do zakouřeného hrnce, zapálila jednoplotýnkový plynový vaříč a postavila na něj nádobu. Potom se natáhla k dřevěné polici pro dva hrnky a plechovku kávy.

Ellen se mezitím převlékla do modrobílého pracovního obleku a blondaté vlasy si vyčesala do hladkého drdolu, aby jí nepadaly do obličeje.

„Třeba vám zachutná,“ utrousila Maureen, když Ellen podávala hrnek s mléčnou kávou a cukrem.

„Kale, dobře,“ rezignovala a usrkla horkou tekutinu. Mile ji překvapilo, že vůbec nechutná špatně.

„Jste vdaná?“ vyptávala se Maureen.

„V zásadě už docela dlouho,“ zamumlala.

Maureen na ni vyvalila oči.

„Co tedy děláte v Ugandě?“

Nuceně se usmála. „To je dlouhá historie.“

„Třeba mi o tom jednou povyprávíte,“ prohodila Maureen a dál se neptala, protože jí bylo jasné, že o tom Ellen nechce mluvit. „Teď se vrhneme zase do práce.“

Ellen znovu zaklepała na dveře ošetrovny a tentokrát vyčkávala.

„Pojďte dál,“ ozval se hluboký mužský hlas.

Vešla a zavřela za sebou dveře.

Doktor se zvedl ze židle, a aniž by se Ellen podíval do očí, pevně jí stiskl ruku:

„Zapomněl jsem se představit. Michael Lewis, jméno mé.“

„Ellen Hradecká.“

„Oslovujte mě, prosím, křestním jménem.“

Překvapeně se na něj podívala, protože nevěděla, co si o něm myslet. Když se při představení vyhnul zrakovému kontaktu, okamžitě v ní vzbudil pocit chladu a nepřátelství. A pak najednou přišla přátelská věta.

„Dobře,“ odpověděla zmateně.

„Nevím, jak jste informovaná, ale jsme tady jediná klinika, další je v Lugazi a pak až v Jinje. Na tomto místě původně byla zchátralá státní klinika, kterou částečně převzala nadace Doctors and Nurses in Africa a postupně ji zvelebují. Nicméně i přesto válčíme s nedostatkem léků a fungujeme jako obvodní lékař pro děti i dospělé, částečně jako chirurgie, gynekologie, porodnice, neurologie, interna, ortopedie, ORL, infekční i toxikologie. Snad jsem na nic nezapomněl. Máme dvě oddělení – pro dospělé a pro děti. V této budově je jedna ambulance, ošetrovna, porodní sálek, laboratoř a sklad léků. Laborant Luke Kwizera sem jezdí ve všední dny dopoledne, odpoledne používáme rychlotesty. Porodní asistentka madam Annet Mbazazi bydlí poblíž a funguje na zavolání. Dělá jen bezproblémové porody, žádné císařské řezy. Na to nejsme vybavení.“ Smutně se pousmál a pokračoval:

„Na oddělení pro dospělé, které má třicet lůžek, se po dvanácti hodinách střídají zdravotní bratr Jackson Moses, zdravotní sestry Cynthia Buturo a Veronica Battle. Na dětském oddělení s dvaceti lůžky se střídají Maureen Atieno a Olive Ebayu. Vy budete pro ně posila a současně mi budete pomáhat tady. Já řeším těžší případy na ošetrovně, zbytek nechávám zdravotnímu personálu, který do ambulance odbíhá z oddělení podle možností. Přes noc slouží pouze sestry nebo bratr. Já bydlím hned vedle, takže pokud je něco akutního, zavolají mi nebo mě doběhnou vzbudit. Na jídlo a pití pro pacienty nejsou peníze, starají se o ně příbuzní. Co jim donesou, to mají. Určitě jste je už viděla venku na dvoře. Ještě tu pracuje Edwin Kasirivu, hlídač a údržbář v jedné osobě, a uklízečka Irene Namutebi. Máme tekoucí vodu i elektřinu, ale někdy se stane, že jedno nebo druhé třeba měsíc nefunguje.“

Ellen otevřela údivem ústa.

„Překvapená?“ prolomil ohromené ticho.

Pokývala hlavou.

„Zvyknete si.“

To už jsem dneska jednou slyšela, blesklo jí hlavou, ale nahlas nic neřekla.

„Víte, proč přivezli Charlieho až po dvanácti hodinách?“

Zavrtěla hlavou.

„Protože na lékaře nemají peníze.“

„A...?“ vyhrkla, ale Michael ji nenechal domluvit.